O PERSPECTIVĂ DIDACTIC-FUNCŢIONALĂ

ANCA STOENESCU

Cuvinte-cheie: *gramatică funcţională, sintaxă, predicat*

Apariţia GALR şi GBLR nu reprezintă numai un act ştiinţific în sine, ci şi deschiderea unei noi perspective în predarea gramaticii limbii române, mai cu seamă în învăţământul preuniversitar. Dacă în GALR acest obiectiv apare cu mai puţină claritate, în GBLR se afirmă clar că după apariţia GALR „a apărut solicitarea, din partea şcolii, de elaborare a unui instrument intermediar, care să prelucreze descrierea de detaliu din GALR, pentru o destinaţie didactică. *Gramatica de bază a limbii române* (GBLR) vine să răspundă acestor necesităţi“ (p. VII). Cu toate acestea, ne previne Gabriela Pană Dindelegan, coordonatoarea GBLR, „Ar fi cu totul eronat să se creadă că această nouă lucrare este acelaşi lucru cu o „gramatică şcolară“. GBLR nu este un manual şcolar şi nici un manual universitar, ci o lucrare care, păstrându-se la un nivel teoretic ridicat al momentului ştiinţific actual, are drept scop *să faciliteze accesul* la datele descrierii pentru categorii cât mai largi de cititori“ (*ib.*). Mai aminteşte Gabriela Pană Dindelegan că această carte prezintă şi „avantajul unei descrieri făcute din perspectiva teoriilor gramaticale moderne general recunoscute“ (p. XI).

De altfel, perspectiva didactică a stat tot timpul în atenţia atât a Valeriei Guţu Romalo, coordonatoarea GALR, cât şi a Gabrielei Pană Dindelegan. Astfel, în încheierea studiului, devenit clasic, despre *Semiauxiliarele de mod* (v. *Bibliografia*), Valeria Guţu Romalo spunea următoarele: „În urma celor discutate ajungem la concluzia practică, *de interes didactic* (subl. n.), că în analiza sintactică semiauxiliarele nu trebuie separate de verbul sau locuţiunea

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

următoare, ci trebuie considerate constitutive ale unui predicat verbal compus […]“ (p. 81).

Gabriela Pană Dindelegan şi-a arătat interesul constant pentru nevoile didacticii limbii române în învăţământul preuniversitar îndeosebi în cartea *Teorie şi analiză gramaticală*, Ediţia a II-a, Editura Coresi, 1994, unde, în *Introducere*, spune cu claritate următoarele: „Cartea *Teorie şi analiză gramaticală* este rezultatul contactului nemijlocit cu predarea limbii române la nivelele preuniversitare, cu modul de concepere a gramaticii în mediul profesorilor de limba română, al autorilor de manuale şi de programe, al autorilor de lucrări şi comentarii destinate şcolii“ (p. 5).

Această optică reapare şi în cartea *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educaţional, Bucureşti, 2008, unde, între alte obiective ştiinţifice şi metodologice apar şi „*Obiectivele didactice*, venind dintr-o experienţă didactică de aproape patru decenii“, obiective care „se manifestă în două direcţii: (a) în evidenţierea *dificultăţilor* de diverse tipuri cu care elevii, studenţii şi profesorii se confruntă în practica didactică; (b) în încercarea de a interveni pentru *schimbarea mentalităţii* privind scopul didacticii şi demersul didactic însuşi“ (p. 7). În ce priveşte „schimbarea mentalităţii“, autoarea propune înlocuirea „unei mentalităţi rigid taxonomice, cu clase fixe şi imuabile, cu „etichete“ unice pentru toate cuvintele şi formele gramaticale, mentalitate consecvent cultivată de tradiţia gramaticală“, cu o înţelegere „nuanţată, dinamică a faptelor de limbă“ (*ib.*). Am constatat însă şi dorinţa de a face unele concesii gramaticii tradiţionale. Astfel, în GBLR, partea rezervată tratării funcţiilor sintactice este „cea care păstrează în cea mai mare măsură legătura cu tradiţia gramaticală“ (p. VIII).

Din cele două lucrări (GALR si GBLR) mai reţinem, ca schimbare de metodologie, „perspectiva mai apăsat morfosintactică“, care duce la evitarea separărilor „categorice între morfologie şi sintaxă“ (GBLR:IX).

Pornind de la aceste considerente şi de la experienţa noastră de cadru didactic din învăţământul preuniversitar, ne propunem să schimbăm o modalitate de predare a subiectului şi predicatului, inspirată atât din lucrările citate mai înainte, cât şi din cele analizate în

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

cap. II. În acest sens sunt necesare unele delimitări şi câteva precizări.

Din datele expuse în cap. III şi IV, au rezultat cel puţin trei abordări ale relaţiei subiect-predicat: de interdependenţă/inerenţă, echivalenţă, de subordonare a predicatului faţă de subiect şi de subordonare a subiectului faţă de predicat. Argumentele au fost atât de logice, cât şi strict gramaticale, ultimele câştigând teren în detrimentul primelor, pe măsură ce teoriile funcţionaliste s-au impus în interpretarea relaţiilor morfosintactice, un rol determinant avându-l, în acest sens, teoria lui Lucien Tesnière, expusă în cartea *Éléments de syntaxe structurale*, apărută la cinci ani după moartea autorului. Importantă este ediţia a II-a, Paris, 1965, deoarece comportă numeroase corecturi. În viziunea lingvistului francez, opoziţia subiect-predicat nu se justifică decât din punct de vedere logic, perspectivă ce nu poate fi acceptată de lingvistică, orientare pe care o întâlnim şi în GALR şi în GBLR: „Se fondant sur des principes *logiques*, la grammaire traditionelle s'efforce de retrouver dans la phrase l'opposition *logique* entre le *sujet* et le *prédicat*, le sujet étant ce dont on dit quelque chose, le prédicat ce qu'on en dit. […]. „Îl ne faut voir dans cette conception – continuă Lucien Tesnière – qu'une *survivance* non encore éliminée, de l'époque, qui va d'Aristote à Prot-Royal, où toute la grammaire était fondé sur la logique" (p. 103). Mai mult: „En effet tous les arguments qui peuvent être invoqués contre la conception du noeud verbal et en faveur de l'opposition du sujet et du prédicat relèvent de la *logique formelle a priori*, qui n'a rien à voir en linguistique" (p. 104).

Din punctul nostru de vedere, soluţia cea mai „profitabilă", cu un termen folosit de Corneliu Dimitriu, este cea de interdependenţă, denumirea cea mai potrivită fiind cea de *inerenţă* sau de *echivalenţă*. Este un punct de vedere didactic, care presupune luarea în discuţie şi a perspectivei logice, atâta vreme cât la toate disciplinele „exacte" gândirea este explicată ca pornind de la ceva, care în gramatică se numeşte subiect. Or, nu se poate nega faptul că orice enunţ corect gramatical porneşte de la o construcţie logică. Ne îndreptăţeşte la o asemenea interpretare şi delimitarea, în cele două gramatici academice, a unui *predicat semantic*, definit astfel: „*Predicatul semantic*

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

reprezintă componentul propoziţiei care asociază unei *entităţi* (subl. n.) o *proprietate* sau care stabileşte *o relaţie determinată* între două sau trei *entităţi*“ (GALR II: 238). Dorim să subliniem că la acest „nivel“ nu se poate vorbi de *propoziţie* decât sub aspect logic, deoarece lipsesc tocmai indicii de gramaticalizare, anume indicii de predicaţie, mai exact, actualizarea lor în enunţ.

Propoziţiile-tip cu care se începe predarea gramaticii sunt cele „care exprimă proprietăţi“ despre cineva/ceva preexistent, ca gândire logică, adică

– *autor al acţiunii* (Agent):

Sportivul *aleargă; cel care suferă acţiunea,* ***procesul/starea*** *(Pacient):* ***Copilul*** *cade.* ***El*** *se îmbogăţeşte.* ***Fântânile*** *seacă*;

– *proprietatea existenţială*: *Există/este* ***un vinovat****;*

– *identificarea*: ***El*** *este Ion.*

– *atribuirea unei calităţi:* ***El*** *este inteligent.*

– *includerea într-o anumită clasă:* ***El*** *este profesor.*

Prin actualizarea indicilor de predicaţie (persoană, număr, mod, timp), propoziţia logică se gramaticalizează, devenind **enunţ**, iar indicii de predicaţie primesc calitatea de morfeme ale predicativităţii (mod, timp, persoană, număr). La acest nivel, este evident că verbul-predicat, prin informaţia semantico-gramaticală diversă şi complexă pe care o posedă, joacă rolul principal, dar nu în detrimentul subiectului. Intervine aici „gândirea gramaticală“ care, la nivelul unei abordări ştiinţifice poate fi acceptată, dar în niciun caz la nivelul incipient de predare a gramaticii. Vom susţine deci într-o primă fază de predare existenţa celor două părţi principale de propoziţie, subiectul şi predicatul, aflate într-un raport de intercondiţionare, de inerenţă sau de echivalenţă, urmând ca evidenţierea predicatului ca *centru* al enunţului să se facă la predarea complementelor obligatorii.

O altă problemă în care ne distanţăm, nu numai din raţiuni didactice, de cele două gramatici academice este cea a *verbelor copulative*. Există în momentul de faţă, cum a existat şi în unele studii logiciste, tendinţa de a renunţa la clasa verbelor copulative. Argumentele, cum am arătat în cap. III, sunt de ordin semantic şi morfosintactic. S-a arătat că *a fi* şi *a deveni* posedă sensuri uşor decelabile, pe de o parte, şi că poartă şi indicii/morfemele de predicaţie,

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

pe de altă parte. Cu alte cuvinte, îndeplinesc aceleaşi condiţii semantico-gramaticale ca şi verbele predicative.

Apariţia în GALR şi GBLR a clasei verbelor copulative şi, în consecinţă, a predicatului nominal pare a fi o concesie făcută gramaticii tradiţionale. Spunem acest lucru pentru că şi Valeria Guţu Romalo, şi Gabriela Pană Dindelegan au probat cu argumente puternice existenţa unei singure clase de verbe, cea numită în mod curent a *verbelor predicative*. În acest fel s-a produs o apropiere de teza inexistenţei verbelor copulative, susţinută, cu alte argumente, de lingviştii clujeni, îndeosebi de D. D. Draşoveanu şi G.C. Neamţu (v. cap. III). Considerăm şi noi ca *profitabilă* această soluţie, care şi sub raport didactic, aduce un spor de coerenţă şi de simplificare a gramaticii limbii române. Această orientare se justifică cu atât mai mult cu cât *predicatul complex* este analizabil în componentele sale, cum se indică în GALR şi GBLR. Vechiul predicat nominal devine acum *predicat complex cu operator copulativ*. Şi pentru că operatorul copulativ întruneşte toate condiţiile predicaţiei, numele predicativ va dobândi, inevitabil „poziţie sintactică de sine stătătoare“, devenind un *complement de tip special al verbului*, adică o complinire obligatorie, ca la complementele direct şi indirect. Există deci chiar în interpretările din GALR şi GBLR suficiente argumente pentru a se renunţa la clasa verbelor copulative şi la noţiunea de nume predicativ; iar, într-o perspectivă mai largă, renunţarea va viza şi predicatul complex. În acest caz, tipurile de predicat s-ar reduce la două: predicatul *verbal* şi *interjecţional.*

Din coroborarea tezelor expuse în capitolele anterioare, am ajuns la concluzia că, în descrierea actului comunicativ, cele două direcţii, logicistă şi funcţional-structuralistă, nu pot fi despărţite tranşant, că „gândirea gramaticală“ intervine doar în ultima fază, cea a comunicării efective. Am ajuns astfel la următoarea schemă de predare, pe care ne-am propus s-o avem în vedere în demersul didactic, schemă în a cărei alcătuire am ţinut seama, în primul rând, de *trăsăturile semantice matriciale* ale celor doi componenţi: nominalul şi verbul, pentru a se îndeplini condiţia de bază a unui enunţ reperabil, anume complementaritatea semantică dintre actant şi verb sau, cu alte cuvinte, adecvarea referenţială şi congruenţa semantico-sintactică.

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

Considerăm că primul pas care trebuie făcut este descrierea, prin trăsături semantice, ale clasei nominalului-substantiv. Trăsătura cea mai cuprinzătoare este [+Animat] / [– Animat], cu exemplele de rigoare. La prima trăsătură se operează diferenţierea între [+ Uman] / [– Uman] cu exemplele de rigoare. Se precizează că aceste unităţi ale limbii/cuvinte se numesc *substantive*. Avem rezerve că în această fază se poate aborda problema *actanţilor*, deoarece riscul unor confuzii de termeni şi realizări este mare.

La un substantiv [+ Animat] şi [+ Uman] se selecţionează un cuvânt adecvat semantic şi despre care se precizează că se numeşte *verb,* alăturându-i şi alte exemple de verbe, pentru a contura clasa morfologică, şi se creează o propoziţie simplă. Propunerea noastră este ca în primul exemplu elaborat, verbul să fie din categoria celor de acţiune/de mişcare:

Sportivul aleargă.

Se face proba congruenţei/incongruenţei *semantice* cu verbul:

* *Sportivul zboară.*

* *Zidul aleargă/zboară*.

Se reia primul exemplu şi se procedează la identificarea trăsăturilor semantice ale celor două unităţi lexicale:

Sportivul *aleargă*.
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Singular] [+ Acţiune]
Sportiva *aleargă.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Feminin] [+ Singular] [+ Acţiune]

Se stabileşte clasa substantivelor *masculine* şi *feminine*, cu exemple edificatoare, respectându-se clasa [+Animat] [+ Uman].

Sportivii *aleargă.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Plural] [+ Acţiune]
Sportivele *aleargă.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Feminin] [+ Plural] [+ Acţiune]

Se concretizează opoziţia singular/plural, subliniindu-se formele diferite, faţă de singular, ale substantivelor.

Respectându-se aceleaşi condiţii selecţionale, se poate trece la clasa [+Animat] [– Uman]:

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

Ogarul/câinele/vulpea aleargă.

Se face şi aici proba congruenţei/incongruenţei cu verbul:

* *Ogarul/câinele/vulpea cugetă.*

** Ogarul/câinele/vulpea zugrăveşte*.

Urmând etapele şi caracterizările semantice amintite se poate scoate în evidenţă că şi la clasa [+Animat] [– Uman] se repetă trăsăturile/categoriile gramaticale de *gen* şi *număr*.

La capătul acestor exemple se ajunge la punerea în evidenţă a celor mai definitorii caracteristici ale substantivului.

De asemenea, se poate extrage o *concluzie* importantă: substantivele au capacitatea de a realiza o acţiune prin chiar semantica lor matricială, iar această capacitate se actualizează printr-un verb.

Substantivul este deci o fiinţă (de obicei umană) care produce, prin propria voinţă, o *acţiune*. Ca autor al acţiunii îl putem numi *Agent.*

Dar substantivul, spre a realiza o comunicare/enunţ se asociază cu un verb. De aceea, în propoziţia creată substantivul se va numi *subiect*, iar verbul se va numi *predicat*. Sau, cum spune I. Coteanu, *Gramatică, stilistică, compoziţie*, p. 200: „Subiectul este un substantiv [ori un echivalent al substantivului] pentru care se alcătuieşte propoziţia“. Sau, tot I. Coteanu: „Pentru a fi subiect, s.n. de vorbire trebuie să devină substantiv ori pronume [sau să îndeplinească rolul de substantiv sau de pronume în propoziţie“]. *Gramatica de bază*, p. 279.

Din exemplele analizate se pot trage o serie de prime concluzii:

- substantivul devine subiect numai când se raportează la un verb; adică atunci când se depăşeşte faza de dicţionar;
- verbul devine predicat atunci când se raportează la un subiect;
- între ele există o relaţie de interdependenţă căci fără ele nu se pot realiza propoziţii (excepţiile nu pot fi discutate, evident, la acest nivel);
- ele sunt, de aceea, *părţile principale* ale propoziţiei.

Pe de altă parte, pe baza probei congruenţei/incongruenţei:

- substantivele nu se pot asocia cu orice verb, şi invers,
- nu orice verb se poate asocia cu orice substantiv.

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

Aceste precizări vor sta la baza explicării diferitelor clasificări ale verbului şi la modul în care verbul îşi va atrage actanţii.

E indicat, după părerea noastră, ca la acest nivel să se folosească o terminologie mai apropiată de procesul enunţiativ, şi anume: substantivul-subiect şi verbul-predicat.

Pentru a „limpezi" faza *semantică* a enunţării, este indicat a se aborda celelalte două categorii de verbe: *de stare* şi *de devenire/de eveniment*.

Verbele de *stare* „desemnează procese lipsite de dinamism şi tensiune, identice cu sine pe toată desfăşurarea lor, lipsite de finalitate, căci de pe urma lor nu rezultă nimic" (Evseev, 1974: 115). Se încadrează aici verbe ca *a dormi, a durea, a exista, a vorbi, a sta, a şedea, a urî, a ustura* etc.

Sportivul *doarme.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Singular] [– Acţiune]

Proba congruenţei la [+Animat]:
* *Sportivul ustură.*
Sportiva *doarme.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Feminin] [+ Singular] [– Acţiune]
Proba congruenţei la [+Animat]:
* *Sportiva ustură.*
Sportivii *dorm.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Plural] [– Acţiune]
Sportivele *dorm.*
[+Animat] [+ Uman] [+ Feminin] [+ Plural] [– Acţiune]
Proba congruenţei:
* *Sportivii/Sportivele* *ustură.*

Şi în cazul verbelor de stare substantivul-subiect *animat* selecţionează anumite verbe pentru un enunţ corect.

Observăm că, de data aceasta, substantivul nu mai declanşează o acţiune, ci suferă acţiunea verbului. El este deci un *Pacient*. Dar în propoziţia propriu-zisă, fiindcă se leagă de verb, substantivul rămâne *subiect*, iar verbul rămâne *predicat*, adică un *substantiv-subiect* şi un *verb-predicat.*

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

Am constatat că la verbele de *mişcare* substantivul-subiect avea caracteristica [+Animat], cu variantele [+ Uman] /[– Uman]. Deci în legătură cu verbele de mişcare doar *fiinţele* puteau fi substantive-subiect.

În cazul verbelor de stare şi *inanimatele* pot intra în relaţie cu verbul, dobândind funcţia de *subiect*:

Maşina	*stă.*
[– Animat] [+ Feminin] [+ Singular]	[– Acţiune]
Maşinile	*stau.*
[– Animat] [+ Feminin] [+ Plural]	[– Acţiune]

Proba congruenţei pentru [–Animat]:

• *Maşină/Maşinile doarme/dorm*.

dar:

Computerul	*stă.*
[–Animat] [+ **Masculin**] [+ **Singular**]	[– Acţiune]
Computerele	*stau.*
[–Animat] [+ **Feminin**] [+ **Plural**]	[– Acţiune]

Exemplul al doilea pune problema *genului neutru*, care poate fi explicat prin aducerea în discuţie a *genului natural* a *genului gramatical*. Odată cu clarificarea acestui aspect, se obţine descrierea morfologică a celor două categorii de bază ale substantivului: *numărul* şi *genul*.

A treia clasă mare de verbe este cea a verbelor *de devenire* sau *de eveniment*. Această clasă se situează între celelalte două clase de verbe: de acţiune şi de stare. Am întâlnit la Evseev 1974: 94 o descriere sugestivă a verbelor de devenire: „Devenirea, ca formă specifică a procesualităţii, se caracterizează prin aceea că schimbarea, transformarea, evoluţia sunt concepute ca procese iminente ale substanţelor, ca procese noninstrumentale şi intranzitive. Procesele denotate prin verbele de devenire nu părăsesc sfera subiectului. Deşi se află în centrul procesului, subiectul verbelor de devenire nu este nici subiect activ, dar nici obiect pasiv. Nonactanţa subiectului verbelor de devenire (cf. *oamenii îmbătrânesc; iarba înverzeşte; lumea evoluează*) se manifestă în faptul că el nu poate interveni în desfăşurarea procesului: […] Subiectul verbelor de devenire poate fi considerat *subiect al autotransformării noninstrumentale*“.

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

Vom lua un exemplu chiar din citatul de mai sus:

Omul *îmbătrâneşte*.
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Singular] [– Acţiune]

Oamenii *îmbătrânesc*.
[+Animat] [+ Uman] [+ Masculin] [+ Plural] [– Acţiune]

Proba congruenţei:

** Omul/Oamenii electrocutează.*

Inanimate:

Iarba *înverzeşte.*
[– Animat] [+ Feminin] [+ Singular] [– Acţiune]

Pomii *înfrunzesc.*
[–Animat] [+ Masculin] [+ Plural] [– Acţiune]

Proba congruenţei:

** Iarba încărunţeşte*.

La încheierea descrierii *semantice* a celor două entităţi principale ale prepoziţiei constatăm caracterul ei mai mult *static* şi *unilateral*, accentul fiind pus pe componentul *substantiv.* S-a stabilit că în cazul acestuia funcţionează opoziţia singular/plural şi opoziţia de gen masculin/feminin, cu cazul particular al neutrului. Toate acestea vor avea importanţa lor când se trece la declinare.

Relaţia cu verbul s-a concentrat pe *restricţiile semantice de selecţie*, elevii conştientizând faptul că între substantive şi verbe nu există o compatibilitate nelimitată şi că împărţirea verbelor în cele trei clase: de mişcare, de stare, de devenire/de eveniment nu este o simplă clasificare. Pornind de la semantica diferenţiată pe clase a verbelor s-a putu pune în evidenţă existenţa, în acest plan, a celor doi actanţi principali: *Agentul* şi *Pacientul*.

S-a conturat şi *funcţia* de *subiect* şi de *predicat*, definită prin raportarea subiectului la predicat, ca una obligatorie pentru realizarea unei propoziţii/enunţ corect (reperabil) în limba română.

Considerăm că este momentul în care se poate muta accentul pe verb, în sensul identificării momentului acţiunii, adică a categoriei temporalităţii, esenţială pentru realizarea predicaţiei şi mult mai importantă decât ancorarea situaţională (v. în acest sens concepţia lui Dumitru Irimia, cap. III). Pe noi ne interesează, de fapt, situaţiile *prototipice*, adică acelea în care „*predicativitatea* (sau *autonomia*

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

enunţiativă) se obţine prin ataşarea la un predicat semantico-sintactic a M(orfemelor), P(redicativităţii), adică a morfemelor de mod, timp, persoană şi număr (= morfemele unui mod personal)“ (GALR II; 241).

Din analiza exemplelor de până acum rezultă că peste tot verbul-predicat indică desfăşurarea acţiunii într-un anumit cadru temporal. Se poate lua forma de dicţionar, în care indicaţia temporală lipseşte, în comparaţie cu forma din exemple. Prin diferenţele de forme care apar se redă, deci, *timpul*. Se poate preciza că verbul devine predicat numai din momentul în care exprimă timpul, adică de când este scos din dicţionar şi pus în relaţie cu un substantiv, extras şi el, evident, din dicţionar şi modificat formal.

În acest moment *funcţia* de subiect şi predicat dobândeşte o mai mare consistenţă:

– este relaţia semantică dintre substantiv şi verb,

– este relaţia, concomitentă, gramaticală, de timp, ce asigură coeziunea enunţului.

Se poate apela chiar la o definiţie funcţională a celor două entităţi: *subiectul* este funcţia pe care o îndeplineşte substantivul sau pronumele în cazul nominativ prin raportare la un verb căruia îi împrumută (actualizează) indicii de predicaţie, persoană şi număr, iar *predicatul* este funcţia pe care o îndeplineşte un verb prin indicii săi de predicaţie: timp, persoană şi număr, prin raportare la un substantiv sau pronume în cazul nominativ.

Ambele condiţionări coboară o combinaţie de cuvinte din planul virtual, logic, în cel concret, determinat temporal, al *enunţului/propoziţiei*.

Activitatea de predare poate consta din următoarele etape:

1. Etapă lexicografică, de dicţionar: alegerea unor cuvinte pentru exemple. În cazul nostru, *cuvintele* de pornire sunt:

sportiv, ogar, câine, vulpe;
maşină, computer;
om, iarbă, pom

2. Planul logico-semantic (combinativ) al cuvintelor alese:

sportiv	a alerga, a dormi
ogar, câine, vulpe	a alerga

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

maşină, computer	a sta, „a nu funcţiona“
om	a îmbătrâni
iarbă, pom	a înverzi
Au calitatea de:	
substantive pentru că	*verbe* (pentru că denumesc acţiuni) denumesc fiinţe şi lucruri.

3. Planul semantico-sintactic

sportiv**ul**	
sportiv**a**	aleargă/a alerga
ogar**ul**	
câine**le**	
vulpe**a**	
sportiv**ii**	
ogar**ii**	aleargă/a alerga
câin**ii**	
vulp**ile**	
computer**ul**	
maşin**a**	stă/a sta
computer**ele**	
maşini**le**	sta**u**/a sta
om**ul**	îmbătrâne**şte**/a îmbătrâni
oamen**ii**	îmbătrâne**sc**/a îmbătrâni
iarba	înverze**şte**/a înverzi
pom**ii**	înverze**sc**/a înverzi

Concluzii:

• Formele subliniate la substantive faţă de cele de dicţionar arată că ele au devenit *substantive-subiect*.

• Formele subliniate la verb, faţă de cele din dicţionar arată că verbul indică *timpul prezent* şi a devenit *verb-predicat*.

• La substantiv, ele mai arată că acesta se diferenţiază după gen şi număr.

• Se mai poate preciza, la substantiv, că formele acestea formează o categorie specifică substantivului, numită *cazul nominativ*, urmând ca celelalte cazuri, apoi declinarea, să fie analizate la

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

complinirile obligatorii ale verbului şi la cele (facultative) ale substantivului.

Opţional, ca o concesie făcută gramaticii tradiţionale, se poate trece direct la *declinarea* substantivului, întrucât parametrii de bază au fost identificaţi: genul şi numărul.

Ni se pare util, dacă nu chiar obligatoriu, a se proceda la împlinirea „conţinutului" *predicaţiei* prin predarea *pronumelui personal* (propriu-zis). E indicat a se relua clasele de verbe analizate (de acţiune, de stare, de devenire/de eveniment) şi exemplele aferente. La persoanele 3 şi 6 e necesar, fireşte, a se arăta modalitatea de substituţie a substantivului în raport cu pronumele.

Spre a evita repetarea situaţiilor descrise anterior, ne vom mărgini la câte un exemplu pentru fiecare clasă de verbe:

Eu *alerg; /* ***Tu*** *alergi; /* ***El, ea*** *aleargă*

Sportiva/Sportivul *aleargă; /* ***El, ea*** *aleargă.*

Procedându-se la sublinierea „terminaţiilor" la verbe, se va întregi sensul lor gramatical cu acela de *persoană* (şi *număr*). Va putea fi apoi determinată regula mai cuprinzătoare a *predicaţiei,* mai exact a condiţiilor în care un verb devine predicat: un verb devine (verb) predicat atunci când (prin „terminaţiile" sale) indică *timpul*, *persoana* şi *numărul*. Ele se numesc *indici/morfeme ale predicaţiei*.

Ne oprim aici cu această propunere, întrucât scopul nostru a fost de a arăta cum pornind de la relaţia substantiv-subiect şi verb-predicat, se pot preda simultan mai multe părţi de vorbire sau clase lexico-semantice.

Modelul metodologic propus de noi, porneşte de la noua viziune din GALR şi GBLR. El are la bază *enunţul*, din care se deduc informaţiile morfologice şi semantico-sintactice. Este un procedeu interactiv, prin care se apelează la gândirea şi spiritul asociativ al elevilor. În felul acesta, analiza şi demonstraţia le aparţine lor, scopul fiind să ajungă la înţelegerea mecanismelor de bază care guvernează producerea unor enunţuri corecte.

Fără îndoială că pot exista şi alte maniere de a preda gramatica limbii române pornind de la cele două lucrări academice. Este o modalitate care, desigur, schimbă viziunea tradiţională, dar acesta nu

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)

poate fi un motiv de a nu o aplica. Mai devreme sau mai târziu, acest lucru se va întâmpla.

Bibliografie

GALR *Gramatica limbii române*. Vol. I *Cuvântul*, vol. II *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005

GBLR *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2010

Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române*. Partea I *Sintaxa grupului verbal,* Bucureşti, 1976

Lucien Tesnière, *Éléments de syntaxe strucurale*, Librairie C. Klincksieck, Paris, 1966

UN APPROCCIO DIDATTICO-FUNZIONALE NELL'INSEGNAMENTO DEL PREDICATO

Il lavoro mira a vedere una delle modalita di insegnamento del predicato e del soggetto nella prima fase del loro apprendimento, esegnendo la teoria e le strutture espresse nelle GALR e GBLR. A differenza dei provvedimenti espressi nelle due grammatiche accademiche, in cui il soggetto non e piu parte principale del discorso, nel lavoro si propone il mantenimento del soggeto e del predicato verbale come parti principali del discorso

BDD-A13002 © 2012 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:43 UTC)